

א] מחלוקת ר"ע ורבנן. למסקנא כו"ע מודו בדבר שיש בו פגם דבעינן פגם, ונחלקו בלבוש מציעאה ומלמלא ויש כמה פירושים במחלוקת זו;

- א. רש"י ותוס' פירשו דיש בבגד מציעאה פגם לאחר זמן ולר"ע דינו כמי שאין לו פגם ואי"צ פגם. אבל תוס' הקשו ע"ז קושיא גדולה מגמ' יט, א דשם אמרו בכוס של זהב דמבואר במשנה דדינו דאין בו פגם והלא רואים שנפגם, ותי' דנפגם לאחר זמן מרובה, הרי מפורש דכה"ג דינו כאין בו פגם, ושם המשנה לכו"ע ולא רק כר"ע. וביישוב הקושיא, ע' שטמ"ק אות ל דזהב נפגם לאחר זמן מרובה מאד. ובחק נתן כתב דהגמ' להלן דיחוי בעלמא ואינו קיים למסקנא וכן הרמ' בפיה"מ כתב דזהב לעולם אינו נפגם ובע"כ אינו קיים למסקנא.
- ב. ועכ"פ תוס' לא נחתי לזה ולכן פי' התוס' דיש פגם מיד ורק אינו ניכר היטב אלא לאחר זמן.
- ג. בקרן אורה דקדק ברמ' בפיה"מ שמפרש באופ"א דבגדים בחפצא הוי דבר שיש בו פגם ורק בגד זה דרכו ללבושו באמצע ואינו נפגם, והיינו דבאמת עכשיו אינו נפגם כלל ולא דמי לזהב שנפגם לאחר זמן ונחלקו בעצם איך דנים האם דנים גוף הבגד כמו כל הבגדים או דנים דרך הלבשה וכאן דרך השימוש אין בו פגם. ורק צ"ב במלמלא לפרש המחלוקת.

ב] מקורות בגמ' למעילה ומחלוקת בדין מעילה דהוצאה.
 בגמ' בברייתא יש ג' מקורות לגדר מעילה סוטה ע"ז ותרומה, ואופני הדרשות מסובך קצת וע' תוי"ט ורעק"א עפ"י תוס' בסוגיין, והיוצא לתוס' דמסוטה רואים דאפי' אם יש כבר פגם דבעולה היא ואינה פוגמה ורק נהנה חייב, וכמו כן מעילה בנהנה חייב בדבר שאין בה פגם. ורק בלי לימוד מתרומה נאמר דגם אם יש בה פגם חייב בנהנה קמ"ל תרומה דבעינן נהנה ופוגם, ורק אם דבר אין בו פגם חייב בנהנה גרידא מסוטה. והלימוד מע"ז הוא דין חדש דחייב אפי' בלי הנאה והיינו במעילה דהוצאה, שמוציא מעות לחנווני או נותן מתנה או שוכרו וכו', ע' להלן, וזהו הדין מעילה מע"ז דחייב כה"ג בלי נהנה. והו"א דכל מזיק ופוגם חייב קמ"ל מתרומה דמזיק פטור, ורק בהוצאה חייב בלי נהנה.
 ונמצא מבואר בדברי התוס' דכל הסוגיא כאן דבעינן נהנה ופוגם, היינו הכל במעילה דהנאה אבל יש עוד דרך למעול והוא ע"י הוצאה וזה א"צ גדר נהנה כלל.
 ובאמת פשטות לשון הגמ' לפנינו יט, א מפורש דבע"ז ילפינן דין שינוי והקדש נמי עד שיפגום ופגום וכו', ולתוס' אין זה הילפותא דא"צ פגם אלא בהוצאה גרידא חייב, וכבר כתב השיטה שם דל"ג לה בגמ' דמקור של ע"ז ללמדנו דין מעילה דהוצאה.

אולם בקר"א להלן יט, ב האריך להוכיח בדעת הרמ' דפליג על תוס' וס"ל דלעולם בעינן נהנה, ובאמת כל הוצאה יש נמי הנאה שאם קונה חפץ בדמי הקדש הרי נהנה וכן בשאלה ומתנה יש טובת הנאה, וכתב הקר"א דהגם פשטות הגמ' יט, ב וכו' א משמע כתוס', מ"מ הרמ' (מעילה ו, ז) מפרש שם באופ"א, וא"כ במעילה דהוצאה ג"כ צריך נהנה.

ועיקר היסוד הזה הביא בקה"י בב"מ (סי' מב) בשם האבן האזל (גניבה פ"ב ומעילה ז, י) וכתב דהדברים נכונים מאד, וכתב דכבר מפורש כן בראב"ד בתו"כ (ויקרא חובה פי"א ה"ד) שהקשה בסוגיין דבעינן נהנה ופוגם א"כ למה כל נתינת מעות לחנווני חייב, והרי תוס' תי' ע"ז דהוא דין אחר של מעילה דהוצאה. וכתב הראב"ד דגם שם הרי נהנה בעצם לקיחת החפץ, וכן במתנה יש לו טוב"ה, ואפי' אם אינו ש"פ מ"מ הרי מבואר בגמ' דהנאתו והנאת חבירו מצטרפים.

ועיקרי הדברים כתב ג"כ באור שמח מעילה פ"ו ואחיעזר ח"ב סי' מז וע' עמודי אור סי' קו אות ה.

ג] במיעוטים מתרומה אם אסור מה"ת

בסוגיין ילפינן כמה דברים מתרומה דאין בהם מעילה וכגון מזיק, וכן מחובר, וכתב המנח"ח (קכז, ט) דנראה דמזיק הקדש אפי' אם אין בו מעילה וחיובים מ"מ אסור מה"ת, וכל המיעוט רק מחויבים. וכתב לדון גם במחובר כן דמ"מ אסור מה"ת, וגם בזה נחלקו הראשונים ע"ש במנח"ח מרשב"א ועוד, והביא גם מטורי אבן מגילה (כג, ב) דאסור מה"ת, אבל ברמב"ן קידושין נד, א מבואר דאין בו איסור כלל מה"ת.

ד] בגדר איסור מעילה. ע' ח'י הגר"ח בספרו (מעילה ח, א) שהוכיח מדברי הגמ' אין מעילה אלא שינוי דיסוד איסור מעילה הוא איסור גזל, ואינו איסור הנאה בעלמא כשאר איסורי הנאה, והוא איסור גזל מהקדש, ורק לגזלת הקדש נתחדש גדרים דאינו חייב אא"כ נהנה אבל אינו איסור הנאה.

וכתב הגר"ח להוכיח כן משיעור פרוטה בסוגיין ואיסורי הנאה מהיכ"ת בפרוטה ובע"כ הוא איסור גזילה. והיינו דשיעור איסורי הנאה אינו בפרוטה ומסתמא בכזית, וכ"כ בצל"ח פסחים כב, ב. ולמעשה ידוע מרעק"א (שו"ת סי' קצ) דנקט דכל איסורי הנאה שיעורן בפרוטה ולא בכזית, ע"ש, ולפי"ז אין ראיה לאיסור גזל, וכבר האריכו בזה בדברי התוס' לעיל דף טו דמשמע דנחלקו בזה וע"ש ברש"ש, וע' משנה למלך מעילה א ג דתלוי אם כתיב לשון אכילה או לא, ע"ש, וע' פמ"ג פתיחה להלכות פסח ח"ב פ"ג בכ"ז.

ובעיקר דבריו האריכו האחרונים הרבה, וע' אתון דאורייתא (כלל ג) דלשון הגמ' בב"ב (פח, ב) דיש דין של גזל הדיוט ועוד של גזל גבוה, ומ"מ הוכיח דגוי אינו חייב ובע"כ אינו סתם גזילה בעלמא ויש לו דינים משלו.

ולמעשה בנתיבות (כח, ב) כבר האריך דבאמת ב' ענינים יש, ובקדו"ד התם הוא מדין גזל, ואילו בקדוה"ג הוא מדין פגם ובזיון ולא מדין גזל, ע"ש באורך, והוכיח כן מתוס' כתובות ל, ב, וכבר ביארו כן בדברי התו"י בכריתות יג, ב. וע' להלן עוד בכ"ז.

עוד יש לציין דהגם דמבואר בסוגיין דמעילה בש"פ מ"מ במשנה למלך (מעילה ב, טז) דקדק ברמ' ז, ח, דפחות מש"פ 'אינו לוקה' משמע דאסור עכ"פ מה"ת, אבל ברשב"א גיטין יב, ב ותוס' הרא"ש מריב"ם דפחות מש"פ רק מדרבנן.

ה' תוס' בסוה"ע, אכילתו ואכילת חבירו וכו' כתבו בפשיטות דלא יתכן שליחות במעילה ע"י הנאה אלא ע"י הוצאה דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב. אבל תוס' בקידושין מג, א כתב הר"י להסתפק בדין זה דאפשר ע"י הנאה נמי יש שליחות, ורעק"א שם תמה א"כ איך אמרינן זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן הרי מצינו כן במעילה להנ"ל.

אולם בעיקר ספיקתם כתב הגר"ח בספרו [ולמד ברמ' דאפי' במעילה דהנאה נמי יש שליחות], ובי' הגר"ח דמעילה שאני שהוא איסור גזל וכנ"ל, ולכן מהני שליחות בזה ולא הוי בכלל זה נהנה וכו' דדין זה נאמר רק במקום דהאיסור הוא איסור הנאה.

ובברכ"ש קידושין סי' כ' הביא כן מהגר"ח והוסיף דגם צד שני בתוס' ותוס' כאן י"ל דמודו דמעילה מדין גזל ורק סו"ס כיון דדרכו ע"י הנאה הוי בכלל זה נהנה וזה מתחייב, וכן האריך בקה"י (מעילה סי' ט) ובקוב"ש בפסחים אות קז כתב דתוס' כאן ס"ל דמעילה אינו איסור גזל אלא איסור הנאה בעלמא.

וראה עוד בשערי חיים להגר"ח שמואלביץ קידושין סי' מט אות ז' שביאר ע"ד התוס' לעיל דאין מעילה אלא שינוי ואפי' נהנה לחוד דחייב אם אין בו פגם מסוטה ג"כ דיש שינוי קצת דהנאה שייך להקדש וכו', ע"ש. וא"כ מבואר נמי דאפי' אם אינו איסור גזל מ"מ אינו סתם איסור הנאה אלא איסור שמשנהו מהקדש ולכן שייך שליחות, דאין הנאה האיסור אלא ההיכ"ת.